

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន

ស្តីពី

ឯករាជ្យភាពរបស់សុខាភិបាល

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការ

Basic Principles on the Independence of the judiciary

ត្រូវបានអនុម័តដោយសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី ៧ ស្តីពីការទប់ស្កាត់បទល្មើស និងការប្រព្រឹត្តលើអ្នកទោសដែលបានប្រព្រឹត្តទ្វេធម៌នៅ ទីក្រុងមីលែន ចាប់ពីថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៨៥ ហើយត្រូវបានតំកល់ដោយសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលេខ ៤០/៣២ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥ និងសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលេខ ៤០/១៤៦ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៥ របស់មហាសន្និបាត អ.ស.ប ។

ដោយហេតុថា នៅក្នុងធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់ជាតិសាសន៍នៅលើពិភពលោក បានអះ អាងពីការប្រឆាំងនឹងប្រធានីបង្កើតនូវលក្ខខណ្ឌនានាដែលអាចរក្សាបាននូវយុត្តិធម៌ ដើម្បីសម្រេចនូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិ ការអន្តរជាតិក្នុងការលើកទឹកចិត្ត និងជំរុញឱ្យមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងការគោរពសេរីភាពជាសារវ័ន្ត ដោយគ្មានការ រើសអើង ។

ដោយហេតុថា សេចក្តីផ្តើមការណ៍ជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស បានចែងជាពិសេសនូវគោលការណ៍មួយចំនួនដូចជា គោលការណ៍ស្តីពីសមភាពចំពោះមុខច្បាប់ គោលការណ៍ស្តីពីការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស គោលការណ៍ស្តីពីសិទ្ធិក្នុងការ ទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ដោយតុលាការមួយដែលមានសមត្ថកិច្ច មានឯករាជ្យ ភាព និងមិនលំអៀងហើយដែលតុលាការនេះបានបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ ។

ដោយហេតុថា កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ ព្រមទាំងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តី ពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ កតិកាសញ្ញាទាំងពីរនេះបានធានានូវការអនុវត្តសិទ្ធិទាំងនោះ ហើយលើសពីនេះទៅទៀត កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ បានធានាបន្ថែមទៀតពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះ ដោយគ្មានការពន្យារពេល ដែលមិនសមហេតុមិនសមផលឡើយ ។

ដោយហេតុថា ជាញឹកញាប់ វានៅតែមានខ្លះចន្លោះរវាងទស្សនៈដែលបានកំណត់ក្នុងគោលការណ៍ទាំងនោះ និង ស្ថានភាពពិត ។

ដោយហេតុថា ការរៀបចំ និងការគ្រប់គ្រងវិស័យយុត្តិធម៌ នៅតាមបណ្តាប្រទេសទាំងឡាយត្រូវតែធ្វើតាមគោល ការណ៍ទាំងនោះ ហើយត្រូវតែខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើការបកស្រាយគោលការណ៍ទាំងនោះឱ្យក្លាយជាការពិតយ៉ាងពេញលេញ

ដោយហេតុថា វិធាននានាដែលកំពុងប្រើប្រាស់ក្នុងតុលាការ គួរតែមានទិសដៅធ្វើអោយចៅក្រមអាចអនុវត្តតាម គោលការណ៍ទាំងនោះ ។

ដោយហេតុថា ចៅក្រមជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើអាយុជីវិត សេរីភាព សិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

ដោយហេតុថា សមាជិកទី៦ របស់ អ.ស.ប ស្តីអំពីការទប់ស្កាត់បទល្មើស និងការប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើស តាម សេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនលេខ ១៦ បានអំពាវនាវឱ្យគណៈកម្មាធិការទប់ស្កាត់ និងគ្រប់គ្រងបទល្មើស ដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង ចំណោមបញ្ហាអាទិភាពរបស់ខ្លួន នូវការបង្កើតគោលការណ៍ណែនាំពាក់ព័ន្ធនឹងឯករាជ្យភាពរបស់ចៅក្រម ការជ្រើសរើស ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងឋានៈរបស់ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ។

ហេតុដូច្នេះហើយ បានជាគេយល់ថា វាជាការប្រពៃណាស់ ដែលគេត្រូវយកចិត្តទុកដាក់គិតគូរដំបូងបំផុត ចំពោះតួនាទីចៅក្រមក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងចំពោះការជ្រើសរើស ការបណ្តុះបណ្តាល និងក្រមសីលធម៌របស់ចៅក្រម ។

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានខាងក្រោមនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីជួយរដ្ឋជាសមាជិកនានា ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការធានា និងការលើកស្ទួយនូវឯករាជ្យភាពតុលាការ ដែលរដ្ឋាភិបាលទាំងឡាយគួរធ្វើការពិចារណា និងគោរពតាមក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងការអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងក្របខ័ណ្ឌជាតិ ហើយត្រូវបញ្ជាក់ប្រាប់ចៅក្រម មេធាវី សមាជិកអង្គនីតិប្រតិបត្តិ សមាជិកអង្គនីតិបញ្ជាក់ និងសាធារណៈជនទូទៅឱ្យបានដឹងផងដែរ ។ គោលការណ៍ទាំងនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងជាពិសេស សំរាប់ចៅក្រមអាជីព អនុវត្តតាម ប៉ុន្តែចៅក្រមក្រៅក្របខ័ណ្ឌ ក៏អនុវត្តតាមគោលការណ៍នេះឱ្យបានយ៉ាងសមរម្យដូចគ្នាផងដែរ ។

ឯករាជ្យភាពតុលាការ

១. រដ្ឋត្រូវធានានូវឯករាជ្យភាពតុលាការ និងត្រូវចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬក្នុងច្បាប់ជាតិ ។ នេះគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់ស្ថាប័នទាំងអស់ ទាំងស្ថាប័នរដ្ឋ និងស្ថាប័នផ្សេងៗទៀត ក្នុងការគោរពប្រតិបត្តិ និងជួយឃ្នាំមើលពីឯករាជ្យភាពតុលាការ ។

២. តុលាការត្រូវសំរេចរឿងក្តីទាំងអស់នៅចំពោះមុខខ្លួន ដោយមិនលំអៀង ជាពិសេសផ្នែកលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដោយមិនមានការដាក់កំហិត ការប្រើឥទ្ធិពលដែលមិនត្រឹមត្រូវ ការជំរុញ ការកៀបសង្កត់ ការគំរាមកំហែង ឬការជ្រៀតជ្រែកទោះដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ពីមជ្ឈដ្ឋានណាមួយ ឬដោយមូលហេតុណាមួយក៏ដោយ ។

៣. តុលាការត្រូវមានយុត្តាធិការលើគ្រប់រឿងក្តីទាំងអស់ដែលមានចរិតជាការវិនិច្ឆ័យ ហើយមានអំណាចពេញលេញក្នុងការសំរេចរឿងក្តីណាមួយដែលបានប្តឹងសុំឱ្យតុលាការសំរេច នៅក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន តាមច្បាប់កំណត់ ។

៤. មិនត្រូវឱ្យមានការជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងកិច្ចការរបស់តុលាការដោយពុំសមស្រប ឬដោយគ្មានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវឡើយ ។ ការសំរេច ឬវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការ ពុំត្រូវឱ្យមានការសើរើពិនិត្យឡើងវិញឡើយ ។ ប៉ុន្តែគោលការណ៍នេះពុំបានឃាត់ឃាំងមិនអោយធ្វើការសើរើពិនិត្យតាមបែបតុលាការ ឬការបន្តបន្ថយទោស ឬការសំរាលទោសដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ចំពោះទោសដែលតុលាការបានសំរេចស្របតាមច្បាប់ឡើយ ។

៥. ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការវិនិច្ឆ័យទោសពីតុលាការធម្មតា ឬសាលាក្តីដែលប្រើប្រាស់នីតិវិធីដែលមានស្រាប់ ។ សាលាក្តីទាំងឡាយណាដែលមិនប្រើនីតិវិធីដែលមានស្រាប់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ទេនោះ សាលាក្តីនោះមិនត្រូវបង្កើតឡើងទេ ព្រោះវាអាចប៉ះពាល់ដល់យុត្តាធិការរបស់តុលាការធម្មតា ឬសាលាក្តីដទៃទៀត ។

៦. គោលការណ៍ឯករាជ្យភាពតុលាការ អនុញ្ញាត និងតម្រូវឱ្យតុលាការធានាដល់ការជំនុំជំរះ ឬការវិនិច្ឆ័យទោសឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបានត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ហើយត្រូវគោរពសិទ្ធិរបស់គូភាគី ។

៧. រដ្ឋជាសមាជិកនីមួយៗ មានកាតព្វកិច្ចផ្តល់ធនធានគ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីឱ្យតុលាការអាចបំពេញមុខងារ របស់ខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

សេរីភាពក្នុងការសំដែងមតិ និងការបង្កើតសមាគម

៨. អនុលោមតាមសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស មន្ត្រីតុលាការ ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋដទៃទៀតដែរ គឺ មានសេរីភាពពេញលេញក្នុងការសំដែងមតិ ប្រកាន់នូវជំនឿ ការបង្កើតសមាគមហើយនិងការរួមប្រជុំគ្នា ។ ប៉ុន្តែក្នុង ការប្រើប្រាស់សិទ្ធិសេរីភាពទាំងនេះ ចៅក្រមទាំងអស់ត្រូវតែប្រកាន់ខ្ជាប់ជានិច្ចនូវឥរិយាបថបែបនេះ ដើម្បីរក្សាសេចក្តី ថ្លៃថ្នូរចំពោះតុលាការ ចំពោះភាពមិនលំអៀង និងចំពោះឯករាជ្យភាពតុលាការ ។

៩. ចៅក្រមទាំងឡាយ ត្រូវមានសេរីភាពពេញលេញក្នុងការបង្កើត និងចូលរួមក្នុងសមាគមជាមួយចៅក្រម ឬអង្គ ការផ្សេងទៀត ដើម្បីតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន និងដើម្បីជំរុញឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួន ព្រម ទាំងដើម្បីការពារដល់ឯករាជ្យភាពតុលាការ ។

លក្ខណសម្បត្តិ ការជ្រើសរើស និងការបណ្តុះបណ្តាល

១០. បុគ្គលដែលត្រូវជ្រើសរើសឱ្យចូលបំរើការក្នុងតុលាការ ត្រូវតែជាបុគ្គលសុចរិត ទៀងត្រង់ និងមានសមត្ថភាព ដោយបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលត្រឹមត្រូវ ឬមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់ខាងផ្នែកច្បាប់ ។ ការជ្រើសរើសចៅក្រមឱ្យបំរើការ នៅតុលាការ ទោះបីតាមវិធីណាក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែប្រុងប្រយ័ត្នជានិច្ចកុំឱ្យមានការចាត់តាំងចៅក្រម ដោយមូលហេតុមិន សមរម្យ ។ ក្នុងការជ្រើសរើសចៅក្រម មិនត្រូវឱ្យមានការរើសអើងចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ដោយមូលហេតុ ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ សាសនា មតិយោបាយ ឬមតិផ្សេងទៀត សញ្ជាតិដើម ឬឋានៈសង្គម ទ្រព្យសម្បត្តិ ដើមកំណើតជាតិ ឬ ឋានៈដទៃទៀត លើកលែងតែការតម្រូវឱ្យបេក្ខជនសំរាប់តុលាការនោះ ដែលត្រូវតែមានសញ្ជាតិនៃប្រទេសសាមី ប៉ុណ្ណោះ ហើយឈរលើមូលហេតុបែបនេះ គេមិនត្រូវចាត់ទុកថា ជាការរើសអើងឡើយ ។

លក្ខខណ្ឌការងារ និងមុខតំណែង

១១. អាណត្តិនៃការងារ ឯករាជ្យភាព សន្តិសុខ ប្រាក់បៀវត្សន៍ លក្ខខណ្ឌការងារ ប្រាក់សោធននិវត្តន៍ ហើយនិង អាយុចូលនិវត្តន៍ របស់ចៅក្រម ត្រូវធានាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដោយច្បាប់ ។

១២. ចៅក្រមគ្រប់រូប ទោះជាត្រូវតែងតាំង ឬត្រូវបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្តី ត្រូវតែធានានូវការកាន់មុខតំណែងរហូត ដល់អាយុចូលនិវត្តន៍តាមច្បាប់កំណត់ ឬរហូតដល់ចប់អាណត្តិនៃសាលាក្តីនោះ បើសិនជាសាលាក្តីនោះអាចកើតមានឡើង

១៣. ប្រសិនបើមានការតំលើងឋានន្តរសក្តិដល់ចៅក្រម គួរផ្អែកលើកត្តាសត្យានុម័ត ជាពិសេស គឺជាអ្នកមាន សមត្ថភាព មានចិត្តសុចរិត ទៀងត្រង់ និងមានបទពិសោធន៍ក្នុងការងារ ។

១៤. ការបែងចែករឿងក្តីឱ្យចៅក្រមនៅតុលាការ គឺជាកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់រដ្ឋបាលតុលាការ ។

ការសំខាន់ខាងវិជ្ជាជីវៈ និងអត័យឯកសិទ្ធិ

១៥. តុលាការត្រូវមានកាតព្វកិច្ចរក្សាការសំងាត់ខាងវិជ្ជាជីវៈ ចំពោះការពិភាក្សា និងព័ត៌មានសំងាត់ដែលបាន ទទួល នៅក្នុងពេលបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្រៅតែពីកិច្ចដំណើរការទាំងឡាយដែលត្រូវធ្វើជាសាធារណៈហើយមិនត្រូវ បង្ខំឱ្យតុលាការបំភ្លឺលើបញ្ហាអាទិកំហុំទាំងនោះឡើយ ។

១៦. ដោយមិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ ឬបំពានបំពានលើនីតិវិធីខាងបទវិន័យ ឬលើសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ឬលើការទាមទារសំណង ពីរដ្ឋទេ ហើយដើម្បីឱ្យស្របតាមច្បាប់ជាតិ ចៅក្រមគួរមានអភ័យឯកសិទ្ធិ ដែលត្រូវរួចផុតពីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការ ទាមទារសំណងជម្ងឺចិត្តជាលុយកាក់ ដោយសារទង្វើមិនត្រឹមត្រូវ ឬការខកខានមិនបានបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនជាចៅក្រម

ការដាក់វិន័យ ការព្យួរការងារ និងការដកចេញពីមុខតំណែង

១៧. បើមានការចោទប្រកាន់ ឬពាក្យប្តឹងតវ៉ាទៅលើចៅក្រមណាមួយ ក្នុងឋានៈខ្លួនជាអ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈក្នុងកិច្ច ការតុលាការ គេត្រូវយករឿងនេះទៅដោះស្រាយឱ្យបានរួសរាន់ និងដោយយុត្តិធម៌តាមនីតិវិធីដ៏ត្រឹមត្រូវ ។ ចៅក្រមត្រូវ មានសិទ្ធិទទួលបានការបើកសវនាការមួយដើម្បីជំនុំជំរះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ។ ការសួរដេញដោលលើ រឿងរ៉ាវក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនេះ ត្រូវរក្សាទុកជាការសំងាត់ជានិច្ច រាល់ដំណើរការស្នើសុំចៅក្រមរូបនេះ ។

១៨. គេអាចព្យួរ ឬដកចៅក្រមចេញពីមុខតំណែង ដោយសារមូលហេតុអសមត្ថភាព ឬអត្តចរិកមិនសមរម្យសំរាប់ ការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ។

១៩. រាល់កិច្ចដំណើរការក្នុងការដាក់វិន័យ ការព្យួរ ឬការដកចេញពីមុខតំណែង ត្រូវកំណត់អោយស្របទៅតាម និយាមនៃក្រមសីលធម៌ចៅក្រមដែលមានស្រាប់ ។

២០. រាល់កិច្ចដំណើរការក្នុងការសំរេចដាក់វិន័យ ការព្យួរ ឬការដកចៅក្រមចេញពីមុខតំណែង ត្រូវស្ថិតក្រោមការ ពិនិត្យមើលឡើងវិញដោយឯករាជ្យ ។ គោលការណ៍នេះមិនអាចអនុវត្តចំពោះសេចក្តីសំរេចរបស់តុលាការកំពូល និង ស្ថាប័ននានាខាងនីតិបញ្ញត្តិ ក្នុងការចោទប្រកាន់ នៅចំពោះមុខតុលាការ ឬកិច្ចដំណើរការដែលស្រដៀងគ្នានេះទេ ។

